MONITOR

Na R. P. 1768.

Nr. CI.

d. 17. Grudnia.

Miscentur quadrata rotundis.

Mci Panie MONITOR.

CZęſto myślę o Narodzie Chińſkim, y mnie ſię zdaie, że w tym naywiękſzego godzien ieſt

Eeeee powa-

poważenia, iż zawsze iednostaynych obyczaiow się trzyma. Charakter Chińczyka cale iest daleki od przeymowania mod, tak iż Chińczyk zawsze iest Chińczykiem, chociaż u nas nie trzeba wiekow, ale dosyć roku, na odmienienie Polaka w Francuza, Francuza w Paryżanina, Paryżanina w Dworaka, Dworaka w Ptymetra. W przeciągu kilku lat znaydziesz w iednym wszystkie Narody, y w tymże Mieście całey Europy uyrzysz obraz, owszem w iednym człowieku

ku. w rok inſzego obaczyſz cudzoziemca. Wiem że ſtateczność w iednoſtaynoſci Chińſka, niedopuſzcza w niektorych kunſztach Obywatelom tamecznym ſię wydoſkonalić, ale te kunſzty ſą tylko, co u nas ſię guſtownemi nazywaią, bo potrzebne do ozdoby y wygody kraiu w należytey doſkonałości tam ſię znayduią. Europeyſka odmienność pomnaża wprawdzie y poleruie rzemiosła y wynalazki, lecz podobno owe tylko, co ſkutkiem ſą wymyślney imaginacyi,
 zaba-

zabawą próżnowania, rozrywką tęſknoty, y przebierania dziwactwem, żadnego nie maiące związku ani z lepſzym porządkiem życia, ani z więkſzą ſzczęśliwością kraiu, ani z pożądańſzym pożytkiem Narodów: O co pierwſze światło rozumu ſtarać ſię nakazuie, gdyż każdy ſzczęśliwości ſzuka. Domowy tu przykład poſtawię za dowód. Powróciłem niedawnemi czaſy z Paryża z Żoną, ktora tak nowym guſtem Dom móy rozporządziła, iż ani ſam ro-

zu-

zumiem, ani od żadnego iestem zrozumiany w moim Gospodarstwie, od nowych nie iuż podstarościch, ale *surintendans*; nie słyszę w polu, iak tylko o machinach, o inokulacyi zboża, à w Domu, iak tylko *Bonton.* Kamerdyner Francuz, w ktorym naylepszego y naywierniey szego sługi przymioty zachwalono, do niczego nie chce się ruszyć, tylko ustawicznie myśli o fryzurach moiey Zony y corki, y dowodzi, że iego powinność tylko iest, *monter un dessert*, y *annoncer*

les

les vistes. Francuzka iedna ustawicznie w łożku, przy gotowalni y w nieustannych wymysłach edukuie moie corkę, przykładem swoim naymodnieyszych obyczaiow daiąc iey wzory. Stoł moy nie mniey przez kucharza Francuza iest odmieniony, iako Zona y corka przez farbiczkę, pompony, sziffony y nowey mody stroie. Gościom ustawicznie muszę służyć za tłumacza, gdy taką *Madame y Mademoiselle* polszczyznę sobie wymyśliły, iż z niey przestroioney

po

po Francuzku affektacya tylko, nie sens się wnosi. Lokaie nasi Niemcy, Francuzi y Polacy ustawicznie się biią, nie mogąc się łaiać, że się wzaiem nie rozumieią. Tym W. M. Pan będzieſz przekonany, że odmiana zwyczaiow do zamieszania tylko zmierza. Z tey podobno przyczyny wielcy owi Krolowie Leibniczowi byli powodem, aby myślił o wprowadzeniu do całey Europy iednego ięzyka stałego, ktory po części do ułożenia iednostaynych myśli y obyczaiow należy.

ży. Ludzie wſzyſcy ſą iedney natury, za coż w wymyſłach rożnicy ſzukaią. Proſte bardzo obyczaie niezdaią ſię do konwerſacyi, y przeto ich nie lubią. Wytworne nazbyt maniery nie wiążą ſpołeczności ludzkiey, owſzem odbieraiąc z niey ſzczerość, niſzczą Obywatelſki związek. Dla tego życzył bym, aby W.M Pana pisma wraziły w nas ludzkość bez wymyślności, ſzczerość bez grubiańſtwa, zabawność bez natrętności; Filozofſkie iego uwagi potrafią za czaſem tak łacno tego dokazać, iak uſilnie wſzyſcy właſney ſzczęśliwości pragną. Jeſtem

W.M. Pana

J. F.